

Arap Devrimi ve olasılıklar

1. Ocak 2011'deki muzaffer Tunus devrimiyle açılan ve dünya basınında "Arap Baharı" olarak adlandırılan, Arap ülkelerindeki devrimler süreci sadece Kuzey Afrika ve Ortadoğu'daki politik coğrafyayı altüst etmekle kalmadı, dünya politik durumunda yeni bir dönemin açılmakta olduğunun sinyallerini vermeye başladı. Arap kitlelerin despotik tek parti diktatörlüklerine ve monarşik rejimlere karşı başkaldırısı bir yandan bölge halklarını cesaretlendirirken, diğer yandan da etkilerini başka kıtalara da duyumsatır hale geldi. Başta İspanya olmak üzere çeşitli Avrupa ülkelerinde yaygınlaşan gençlik ve "öfkeli" hareketi, politik olarak doğrudan Arap devrimleriyle bağlantılı olmasa bile, mücadele biçimleri açısından bu devrimleri kendine örnek aldığını ifade etmekten kaçınmamakta. İsrail'de yüz binlerce göstericinin katıldığı yeni seferberlikler, hatta ABD'de gelişmekte olan protesto hareketleri (*Occupy Wall Street*) için de aynı şeyi söylemek olanaklı. Bu arada Arap devrimleri Filistin halkının mücadelesine de yeni bir dinamik kazandırmakta, uzlaşmacı diktatörlüklerin yıkılması emperyalizmi ve Siyonizmi bölgede tecrit olma tehlikesiyle karşı karşıya bırakmakta. Kısacası, Arap devrimleri dünya ölçeğindeki sınıflar mücadelesi dengelerini etkilemekte, sarsmakta, köklü değişimlere gebe bırakmakta.
2. Tunus'un ardından Şubat 2011'de Mısır'da zafere ulaşan devrimci süreç sadece dünya burjuvazisini değil, kendini sosyalist ya da radikal sol olarak tanımlayan geniş bir sol yelpazede de önce şaşkınlık doğurdu, ardından politik yalpalamalara yol açtı ve neticede farklı tutumlar alınmasına neden oldu. Sosyal demokrasi ve resmi sosyalist partiler kuşkusuz karşıdevrimci bir yönelişle kendi ülke burjuvazilerinin bölgedeki petrol zenginliklerine ve jeostratejik konumlanışa yönelik kaygılarını paylaştı ve emperyalist dünyayla birlikte, önce Bonapartist rejimleri destekledi, ardından bu rejimlerin devrim karşısında dayanamayacağını anlayınca kerhen muhalefet hareketlerini "onaylayıp" devrimi ve alternatif önderlikleri denetim altına alma çabasına yöneldi. Burjuva solun emperyalizm yanlısı politikası devrimci Marksizm açısından her ne kadar şaşırtıcı olmasa da, resmi sosyalizmin -gecikmeli de olsa- savunusunu üstlendiği "demokrasi" söylemi uluslararası işçi hareketi içinde sürmekte olan bilinç karmaşasına

katkıda bulunmakta, özellikle ileri ülke proleterleri arasında Arap devrimlerini toplumsal kurtuluşa doğru ilerletecek önderliklerin oluşmasına yardım ve katkı konusunda ataletle neden olmakta. Uzlaşmacı sendika yönetimleri ile yeşilinden pembesine kadar değişen renklerdeki her türlü “Sol” ve “Yeniden Kuruluş” partileri, cepheler, platformlar, vb. Arap devrimlerinin burjuva demokrasisinin inşasıyla “tamamlanıp” sonuçlanması için ellerinden geleni yapıyorlar. Ama yapmakla da kalmayıp, kitleler arasında bu önerilerinin insanlığın en “yüksek yönetim biçimi” olduğu yanılgısını yaymaya uğraşıyorlar. Bu anlamda emperyalist sosyal demokrasi ve liberal sosyalizm Arap devriminin önündeki en önemli uluslararası politik engeller arasında yer almaktadır.

3. Öte yandan kendini “devrimci sol” olarak tanımlayan Castro/Chavezci eski Stalinist ulusalcı sol partilerin ve akımların tutumu daha da içler acısı olmuş, bu hareketler özellikle Libya’da Kaddafi ve Suriye’de Esad’ın burjuva asker-polis rejiminin yanında ve ayaklanan kitlelerin karşısında yer almışlardır. “XXI. yüzyıl sosyalizmi” kendini Chavez’in ulusalcı burjuva rejiminin dünya petrol politikalarının hizmetine sunmuş, geliştirmekte olduğu “Çin tipi kapitalizm” için Venezüella’nın yardımına muhtaç Castro rejimi de bu politikalara “antiemperyalist” ideolojik kılıf sağlama görevini üstlenmiştir. Yıllardan beri petrol yataklarını çok uluslu emperyalist şirketlerin sömürüsüne açmış ve emperyalizmle “anti-terörizm” mücadelesinde sıkı işbirliğine girmiş halk düşmanı Kaddafi ailesinin terörist Bonapartist diktatörlüğünü; iktidarda kalabilmek için Şii bağlamı üzerinden İran’daki molla diktatörlüğünden destek alan, ama bir yandan da liberal politikalarla devlet işletmelerini dünya kapitalizminin emrine sunan ve böylece emperyalist kampa yaltaklanan Esad ailesinin insafsız asker-polis rejimini, bütün bu ve benzeri karşı devrimci iktidarları “antiemperyalist” göstermeye çalışan ulusalcı sol böylece bir yandan Arap emekçilerinin mücadelesinin karşısında yer alırken, diğer yandan da devrimci sürecin ihtiyaç duyduğu uluslararası dayanışma ve işbirliği çabalarını ağır biçimde baltalamaktadır. Ulusalcı solun Kaddafi ve Esad rejimlerini desteklemesi, Chavez ve Castro iktidarlarının küçük burjuva, bürokratik ve Bonapartist niteliğini de açığa vurmaktadır.

4. 1980’lerin sonlarından itibaren dünya Stalinist imparatorluğunun emekçi kitlelerin isyanı ve basıncı altında yıkılması sırasında da benzer bir durum yaşanmıştı. Ulusalcı sol bürokratik diktatörlüklerin çöküşünü bir “uluslararası felaket” olarak algılamış ve yığınların ayaklanmasını

emperyalizmin komplolarına bağlamıştı. Oysa Doğu Avrupa devrimleri, eski işçi devletlerinde on yıllardan beri kapitalizmi inşa etmekte olan ve bunun faturasını sadece ekonomik olarak değil ama aynı zamanda toplumsal ve politik olarak da emekçilere ödeten; diğer ülkelerdeki temsilcilerini (komünist partiler) bu ulusal politikalarına alet edip dünya devrimci sürecini sistematik olarak frenleyen Stalinist bürokrasiyi alaşağı ederek, dünya emekçi yığınlarını tarihsel bir cendereden kurtarmıştı. Öyle ki, eğer bugün Stalinist diktatörlük ve onun ulusal uzantıları hâlâ var olsaydı, belki de Arap kitlelerin ayaklanması mümkün olamayacak ya da kolayca yolundan saptırılıp bastırılabilirdi. Arap ülkelerindeki Stalinist partiler bürokratik tek parti diktatörlükleriyle sürekli işbirlikleri yapmışlar ve kitlelerin arasındaki güçlerini bu diktatörlüklerin emrine sunmuşlardı. Bugünkü devrimler sürecinde bu partilerin artık kitle mücadelesini saptırma ve durdurma gücüne sahip olmaması, devrimlerin başarıya ulaşabilmesindeki en büyük etmenlerden biridir. Bu anlamda Doğu Avrupa devrimlerinin Arap baharının yolunu hazırladığını söylemek hiç de abartma sayılmaz.

5. Stalinist imparatorluğun yıkılması dünya proletaryası ve emekçi yığınları açısından ne denli olumlu olmuşsa, Arap halkları ekonomik, toplumsal ve politik köleliğe mahkûm eden ve onları sürekli bir bölünmüşlük altında tutan Bonapartist asker-polis rejimlerinin yıkılması da bölge devrimi ve dünya devrimci süreci açısından devasa bir ilerleme anlamına gelmektedir. Her şeyden önce emperyalizm bölgede Mübarek, Bin Ali, Kaddafi gibi koçbaşlarını yitirmiştir. Bugün Arap ülkelerinde kitleleri baskı, şiddet ve katliam yöntemleriyle denetim altında tutacak asker-polis rejimleri yıkılma sürecine girmiştir ve bu gelişme emperyalizmi tedirgin etmektedir. Tam da bu nedenle emperyalizm önce bu rejimleri ayakta tutmaya çalışmakta, bunun mümkün olmadığını gördüğü andan sonra devrimin saflarına sızmaya ve kendine onun içinde yeni önderlikler aramaya yönelmektedir. Bu, Arap devrimleri açısından büyük bir tehlike oluşturmakla birlikte, emperyalizmin bölgede dengesini yeniden bulması kolay olmayacaktır. Devrimler Arap dünyası içindeki Siyonizm işbirlikçilerini de temizlemekte ve Filistin mücadelesinde yepyeni bir dönemin açılmasına yardımcı olmaktadır. Kaddafi'nin Trablus'tan kaçtığı gün Mısırlı kitlelerin İsrail'in Kahire büyükelçiliğini işgal etmeleri; Filistin'in Birleşmiş Milletler'e bağımsız devlet olarak tanınma başvurusunda bulunması; Filistin Kurtuluş Örgütü ile Hamas arasında

birleşme doğrultusunda adımların atılması Arap devrimlerinin çizmeye başladığı yeni çerçevede gelişen olgulardır. Ve kuşkusuz bu devrimler dünya emekçilerinin uzun bir zamandan beri tatmadığı zafer duygusunu yeniden canlandırmakta, mücadelelerden olumlu sonuçlar alınabileceğini anımsatmakta ve yeni bir uluslararası işbirliğinin ve inşanın olanaklarını yaratmaktadır.

6. Emperyalizm karşısındaki “ulusalcı” niteliklerini onlarca yıl önce yitirip -değişen tempolarda- onun bölgedeki ajanları haline gelen ve emperyalizm tarafından çizilen “ulusal sınırları” emekçi yığınlar için birer hapis haneye dönüştüren militarist-despotik Arap rejimleri yıkılmayı çoktan beri hak ediyorlardı. 1950-60’larda hemen hepsi askeri darbeler aracılığıyla iktidara gelen Arap ulusalcı akımları (1954’te Mısır’da Nasır’ın Özgür Subaylar hareketi, 1958’de Irak ve 1963’te Suriye’de BAAS darbeleri, 1962’de Cezayir’de Ulusal Kurtuluş Cephesi iktidarı ve ardından 1965’te Bumedyen’in askeri darbesi, 1969’da Libya’da Kaddafi’nin “İslami Sosyalist” rejimi, 1967’de Güney Yemen’de iç savaş ve Ulusal Kurtuluş Cephesi iktidarı, vb.) ilk aşamada petrol zenginliklerini ulusallaştırarak ve Siyonist İsrail devleti karşısında tutum alarak emperyalizmle aralarına mesafe koymuşlar ve böylece Arap halklar arasında ulusal kurtuluşçu ve toplumcu umutların doğmasına neden olmuşlardı. Özellikle 1956’da Mısır’da Nasır’ın Süveyş Kanalı’nı ulusallaştırması ve Asuan barajı inşaatına ilişkin İngiltere ve ABD’nin önerilerini reddedip ihaleyi SSCB’ye devretmesi Arap dünyasının uluslararası konumlanmasında köklü bir değişiklik yaratmıştı. Irak, Suriye, Mısır ve Libya arasında çeşitli tarihlerde başlatılan birleşme girişimleri de Arap ulusalcılığının emperyalizm karşısındaki atılımının işaretleri olmuştu.
7. Ama bu Arap birliği girişimleri (1958’de Mısır ve Suriye; 1963’te Mısır, Suriye ve Irak; 1970’lerde Libya’nın Arap Cumhuriyetleri Federasyonu ve Arap İslam Cumhuriyeti kurulması çabaları) sadece öbür Arap ülkelerinin bu tür bir niyete sahip olmaması değil, aynı zamanda bizzat girişimci ülkelerin rejimlerinin özel çıkarları nedeniyle başarısızlığa uğradı. Arap ulusunun emperyalizm tarafından bölünmüşlüğü halen sürmesinin ana nedeni, bu ülkelerdeki burjuva ulusalcı iktidarların sınıfsal ve politik niteliğidir. Ulusalcı Arap iktidarları dünya jeostratejisinde emperyalizmle aralarına mesafe koyup dönemin SSCB’siyle daha yakın diplomatik ve askeri ilişkiler geliştirmekle birlikte, kapitalist dünyanın birer parçası

olarak kalmışlar ve ülkelerindeki toplumsal biçimlenişte burjuva mülkiyet ilişkilerini temel almaya devam etmişlerdir. SSCB'deki Stalinist bürokrasinin işçi devletinin temellerini adım adım yıkıma uğrattığı bir süreçte, onunla stratejik işbirliği kuran "Arap sosyalizminin" kapitalist mülkiyeti lağvedip işçi devleti inşasına geçmesi beklenemezdi ve nitekim Sovyet bürokrasisinin "kapitalist olmayan yol" diye adlandırdığı strateji Arap ülkelerinde sınırlı bir devlet kapitalizminin ötesine geçmedi. Bu tip bir ekonomi üzerine yükselen rejim, komprador burjuvazi ile devlet bürokrasisinin (askeri ve sivil) çıkarlarına hizmet eden kendine özgü (*sui generis*) Bonapartist**(1)** bir nitelik kazanarak kitleler üzerinde işleyen müthiş bir baskı mekanizmasına dönüştü. Tek parti diktatörlüğü, kitlelerin demokratik haklardan yoksunluğu, emekçiler üzerinde sistematik baskılar, dini ve ulusal azınlıklar üzerinde jenosit düzeyine varan devlet terörü uygulamaları, lider tapınması, işkenceler ve idamlar rejimin yer yer faşizan nitelik kazanan temel özellikleri haline dönüştü.

8. Petrolün ulusallaştırılmasından kaynaklanan gelirler ve ulusal kalkınma programları bu ülkelerde ilk elde üretici güçlerde hızlı bir gelişmeye neden olmakla birlikte bu gelişme toplumsal refahın artması ve yaygınlaşmasına dönüşmek yerine rejimi elinde tutan Bonapartist bürokrasi ile onun çevresinde kümelenen komprador burjuvazinin kendini zenginleştirmesinin ana kaynağı haline geldi. Bürokratik rejimler kırsal bölgelerde egemen olan feodal ilişkileri de tasfiye etmek yerine aşiret ilişkilerini ve ağalık sistemini kendi egemenliklerini sürdürmenin araçları olarak kullanmaya devam ettiler. Böylece emekçi ve yoksul yığınlar üzerindeki sömürü ve baskılar, politik olmanın yanı sıra toplumsal ve ekonomik düzeylerde de katmerleşerek sürdü. Ancak bu yarisömürge ülkelerde bir yandan bürokrasi ve burjuvazi tarafından yağmalanan devlet kaynaklarının tükenmeye başlaması ve ardından 1974 krizi sırasında petrol fiyatlarındaki ani ve ciddi düşüş devlet gelirlerinin daha azalmasına yol açarak, devlet kapitalizmi ekonomilerini şiddetli bir krize sürükledi. Emekçilerin gelir düzeylerinin iyiden iyiye düşmesi, artan işsizlik, iç göçler nedeniyle büyük kentlerin çevresine yığılan yoksul orduları krizin toplumsal ve siyasi boyutlar kazanmasına yol açtı. Öte yandan İsrail ile girişilen savaşlarda alınan yenilgiler (özellikle 1967 ve 1973'te) Nasırcılığın ve genel olarak Arap ulusalcılığının kitlelerin nezdinde iflas etmeye başlamasına katkıda bulundu.

9. Bütün bu dönem boyunca Bonapartist diktatörlüklerin Sovyet Birliğince

desteklenmesi ve Moskova yanlısı Stalinist partilerce “antiemperyalist ve ilerici” olarak tanımlanması, baskı ve sömürü altındaki hoşnutsuz kitlelerin proleter devrimci bir seçenekten yoksun kalmasının en önemli nedeni oldu. Komünist partiler sadece “halk cephesi” stratejisiyle diktatörlük hükümetlerine katılmakla ve böylece asker-polis rejimlerinin uyguladığı baskı ve sömürünün suç ortakları olmakla kalmadılar, ulusalçı yönetimlerin zaman zaman bizzat komünist hareket üzerine yönelttiği tasfiye girişimleri karşısında sessiz kalarak binlerce devrimci kadronun ve militanın telefinin sorumlusu oldular. Öte yandan rejimler tüm bağımsız işçi örgütlerini tasfiye edip doğrudan partiye bağlı tek sendika aracılığıyla işçi sınıfını dolaysız denetim altına aldılar, sendika bürokrasisine karşı en ufak muhalefeti veya bağımsız işçi girişimini şiddetle ezdiler. Emekçi yığınlara kitle inisiyatifi olanağı verecek en ufak bir demokrasi alanı bırakmadılar. Ulusalçı Arap partilerinin bağlı oldukları II. Enternasyonal (dünya sosyal demokrasisi), Moskova bürokrasisi ve Stalinist komünist partiler Bonapartist diktatörlüklerin Arap halklar üzerinde uyguladığı baskı ve sömürünün temel araçları olmuştur. Onların bu çizgisini bugün toplumsal hareketçilerin, ulusalçı sol akımların ve XXI. yüzyıl sosyalizmcilerinin üstlendiği görülmekte.

10. Bu koşullar altındaki kitlelerin diktatörlük rejimlerine ve ağır sömürü ve yoksulluğa karşı hoşnutsuzluklarını ve tepkilerini örgütleyip önderlik boşluğunu doldurmaya yönelenler İslami akımlar oldu. Özellikle I. Dünya Savaşı sırasında İngiliz sömürgeciliğine karşı dirençli bir mücadele vermiş, ama Arap ulusalcılığı karşısından gücünü büyük oranda yitirmiş olan İslamcı akım, 1970’lerin ortalarından itibaren özellikle yerel burjuvazinin önderliğinde tekrar canlanmaya başladı. Bunların arasında özellikle, güçlü bir hatip ve İslamcı entelektüel olan Hasan el-Benna’nın 1927’de kurmuş olduğu Müslüman Kardeşler (*İhvan*) örgütü, devlet kapitalizminin efendisi olan asker-sivil bürokrasi karşısında ekonomik açıdan zenginleşme olanaklarından yoksun kalan yerli yatırımcıların, pazar burjuvazisinin ve ticaret erbabının önderliğini üstlenmekle kalmadı, İslami popülist söylemiyle eğitimli genç işsiz yığınlar, proleterleşme (dolayısıyla işsiz kalma) korkusu yaşayan küçük burjuva kesimler, kent varoşlarına yığılmış yoksullar ve lümpen proleter kitleler arasında kendisine geniş bir destek buldu. Mısır’ın yanı sıra Suriye, Sudan, Ürdün, Kuveyt gibi ülkelere de yaygınlaşan Müslüman Kardeşler ayrıca diğer Arap ülkelerinde benzer İslamcı siyasi akımların kurulmasına da referans

oluşturdu.(2) 1979'da İran'daki işçi-halk devrimini bir karşıdevrimle ezerek iktidarı ele geçiren mollaların kurduğu İslamcı rejim de, bu akımların giderek daha da güçlenmesinde etkili oldu. Arap milliyetçiliği artık iflas etmişti ve İslamcı burjuva ve karşıdevrimci akımlar ondan boşalacak yeri almaya hazırlanıyorlardı.

11. 1980'lerin ikinci yarısından itibaren dünya kapitalizminin yeni bir krize sürüklendiği, neoliberalizmin "küreselleşme" saldırısını başlattığı ve Stalinizmin SSCB'den başlayarak tüm eski işçi devletlerinde çökmeye yüz tuttuğu koşullarda Arap Bonapartizmleri de derin bir bunalıma girdi. Asker-sivil bürokrasiler için devlet kapitalizminin kaynakları tükenmişti ve toplumsal ve ekonomik ayrıcalıklarının devamı için yeni bir yönelişe ihtiyaç duyuluyordu. Bu arada bir yandan yerel burjuvazilerin talep ve baskıları, öte yandan İslamcı örgütlerin politik tehditleri bu ihtiyacı daha da şiddetlendiriyordu. Bu koşullar altında rejimler politik ve ekonomik düzeylerde -ve farklı tarihler ve tempolarda- iki önemli açılıma yöneldiler: Politik düzlemde, içerde baskı sistemini yoğunlaştırırken uluslararası arenada emperyalizmle daha iyi ilişkiler kurmaya giriştiler. Öncelikle Mısır ve Ürdün, ardından Filistin Kurtuluş Örgütü Siyonist devletin meşruiyetini tanıyarak emperyalizmle barış anlaşmaları imzaladılar (1979 Camp David, 1993 Oslo). Suriye bu anlaşmaları sessizce destekledi ve bunun karşılığında Lübnan'daki askeri işgaline emperyalizmin ses çıkarmamasını sağladı. 1980-88 arasında Irak, emperyalizmin jandarması rolüyle İran'a karşı tüm bölgeyi yangın yerine çeviren ve kitlelere sefalet getirmekten başka bir işe yaramayan kanlı bir savaşa girişti. 1988'de Cezayir, Fas üzerinden eski sömürgecisi Fransa ile diplomatik ilişkilerini yeniden tesis etti. 2003'ten itibaren Kaddafi emperyalizmin dünya ölçeğindeki "anti-terör" savaşında ajan ve işkenceci olma görevi üstlendi. Bütün bu gelişmeler yarısömürge Arap devletlerinin emperyalizme olan bağımlılığına daha doğrudan ve derin bir nitelik kazandırdı.
12. Ulusal Arap rejimlerinin ekonomik alanda gerçekleştirdikleri dönüşüm ise, liberalleşme ve ulusal kaynakları emperyalizmin dünya örgütlerine (Uluslararası Para Fonu -IMF- ve Dünya Bankası) ve çokuluslu şirketlerine açmak oldu. 1980'ler boyunca Mısır, Sudan, Fas, Tunus, Ürdün, onu izleyen on yıl içinde Lübnan, Cezayir ve Yemen IMF ve DB ile teknik ve mali anlaşmalar imzaladı, nihayet 2000'lerde Libya ve Suriye aynı doğrultuda adımlar attı. Bu anlaşmalara ülke ekonomilerindeki özelleştirmeler eşlik etti. Mısır 1990'ların ikinci yarısında kamu

sektörünün üçte birlik bölümünü özel sermayeye devretti; Fas, ABD ile serbest bölge anlaşmaları imzaladı; Ürdün yabancı şirket yatırımlarını kolaylaştırdı; Tunus, yabancı sermaye kârlarının yurt dışına çıkarılması işlemlerini kolaylaştırdı; Libya, petrol zenginliklerini İtalyan ve Fransız şirketlerinin hizmetine açarken Cezayir doğalgaz kaynaklarına ilişkin aynı kolaylıkları Fransız ve İspanyol çokuluslularına gösterdi. Suriye özelleştirmeler ve diğer ekonomik liberalleşme politikaları doğrultusunda kararlılıkla ilerlemeye başladı. Böylece 2002-08 döneminde başta Mısır ve Tunus olmak üzere Arap ülkelerine yönelik doğrudan yatırımların hacminde (esas olarak ABD, AB ve petrol zengini Arap ülkeleri sermayesi) tarihte görülmemiş bir artış gerçekleşti.

13. Bu dönemde emperyalist sermaye, doğrudan yatırımlar, şirket satın almaları ve birleşmeler, işletme anlaşmaları, vb. yollarıyla yarıömürge Arap ülkelere doğru akarken kuşkusuz, devrimler başladıktan epeyce bir süre sonra üstlenmek zorunda kaldığı “demokrasi” gündemine asla değinmiyordu. Örneğin emekçi kitleler üzerinde canice baskı uygulayan Kaddafi, Lockerbie bombacısı Abdel-Baset al-Megrahi’yi İngiltere’ye bahşettiği ekonomik ayrıcalıklar sayesinde Tony Blair’in elinden kurtarabiliyor, Berlusconi tarafından dost ilan ediliyor, İspanya ve Almanya’dan kolaylıkla silah satın alabiliyordu. Tunus’u kendi şirketiymişçesine işleten Bin Ali ailesi, Fransız hükümet temsilcilerini özel uçaklarla getirip lüks yatılarda ve yazlıklarda ağırdayabiliyor, bu sayede kendi denetimindeki ülke ihracatının yüzde 50’sini Avrupa’da pazarlayabiliyor ve AB’li yatırım şirketlerine cazip pazarlar sunabiliyordu. Gelir dağılımı, yoksulluk düzeyi ve işsizlik oranı rakamları insanlık dışı korkutucu düzeylere ulaşan Fas’ta monarşi, serbest ticaret bölgesi için ayırdığı Tanca limanının inşaatı için 1 milyar dolar harçayabiliyordu. Ürdün ve Bahreyn monarşileri de ABD ile benzer serbest ticaret anlaşmaları imzalamışlardı. 2009’da Mısır, Uluslararası Finans Korporasyonu ve Dünya Bankası tarafından kendisine verilen en yüksek kredi notunu kutlarken, aynı zamanda bu kuruluşların raporlarında ülkedeki işsizlik oranına, gelir adaletsizliğine ve Kahire’nin çevresine yığılmış milyonlarca yoksulun yaşadığı gecekonduya değinilmemesine seviniyordu.

14. Ticaret ve yatırım imkânlarını geliştirebilmek için Bonapartist yönetim elitleri ve monarşilerle doğrudan ilişkiye giren ve onlara sorgusuz destek sunan ABD ve AB burjuvazileri için bu ülke halklarının yaşadığı politik

baskılar ve toplumsal-ekonomik sorunlar ciddi bir engel oluşturmuyordu. Çünkü bu ülke halkları esas olarak Batı ürünleri için potansiyel alıcılar değil, onların üretiminde taşeron görevi üstlenen imalathanelerde kolayca sömürülecek ucuz ve örgütsüz (ya da rejime bağlı sözde sendikalarca denetlenen) emek gücü oluşturmaktaydı. Öte yandan yabancı sermaye yatırımlarınının temel alanlarını oluşturan hidrokarbon ve turizm sektörlerinin ürünlerinin (hizmetler dâhil) potansiyel alıcıları da Batı pazarlarıydı. Emperyalist sermayenin yarıömürge Arap ülkelerine yönelik geliştirdiği bu sömürü ilişkisi, kendi ülkesinin kaynaklarından daha fazla yararlanıp zenginleşmek isteyen yerli burjuva kesimlerinin İslami çerçevede geliştirdiği “antiemperyalist” söyleme ve emperyalizmle işbirliği içindeki asker-polis rejimleri karşısında kullandığı “demokrasi” savlarına zemin oluşturmaktaydı. Emperyalizm işbirlikçisi rejimlerin “laik” niteliğinin ve İslamcı hareket üzerinde uyguladıkları baskıların nedeni de, asker-sivil bürokrasi ve kompradorlar ile yerli burjuvazi arasında süregiden bu mücadeledir.

15. Ancak tarihsel açıdan en önemli olgu, Arap ülkelerindeki devrimlerin yerli-yabancı egemen kesimler arasındaki çekişmeden değil, onların bir bütün olarak sömürü nesnesini oluşturan gençliğin ve emekçi kitlelerin bir anda politika sahnesine sıçramasından patlak vermiş olmasıdır. Arap halklarını ırkçı bir bakış açısıyla demokrasiye lâyık olmayan “uyuşuklar sürüsü” gibi göstermeye/görmeye çalışmış/alışmış emperyalist “politika mühendislerini”; tebaasını kırbaç ve lider posterleriyle devlet karşısında ilelebet iki büklüm halde tutabileceğine inanan Bonapartları ve Sultanları; müminlerini dualarla ve efsunlu demeçlerle istedikleri yere sürebileceklerine inanan İslamcı politika kurtlarını ve “aydınlarını”; bunların hepsini şaşırta, onları devrim karşısında ilk anda felçleştiren de bu olgu olmuştur. Arap devrimleri, geleneksel ulusalcı veya İslamcı önderliklerin etkisi veya doğrudan müdahalesinin dışında, kitlelerin bağımsız girişimleri sonucunda birer halk devrimi olarak başlamıştır. Yerel önderlerin dışında herhangi bir örgütlü önderliğe sahip olmaması bu devrimlere kendiliğinden bir karakter kazandırmıştır. Arap devrimlerinin gücünü olduğu kadar sınırlarını ve onları bekleyen tehlikeleri belirleyen, işte bu karakterleridir.
16. 2010 sonunda Tunus’ta Muhammed Bouzazi’nin kendini şehit etmesiyle başlayıp hızla Mısır, Yemen, Bahreyn, Libya ve Suriye’ye yayılan Arap devrimi kendiliğinden bir nitelik taşımakla birlikte, kendi mücadele

öncüllerinden yoksun değildir. Tunus'ta ekonominin liberalleştirilmesi sonucunda doğan yoksulluğa karşı 1984'te "Ekmek Ayaklanması" gerçekleşmiş; 1987'de UGTT'nin (Tunus Genel İş Sendikası) düzenlediği protesto gösterilerine güvenlik kuvvetleri ateş açmış ("Kara Perşembe"); 2008'de güneydeki Maden Havzası'nda madenciler ücret ve sosyal hakları için grev ve direnişler düzenlemiş; 2010 Ağustosunda Ben Guerdane'de hükümetin sınır kapatma uygulamasını protesto eden göstericiler ile polis arasında çatışmalar yaşanmıştı. Mısır'da da protestolar son dört yıl içinde yoğunlaşmış, özellikle Nisan 2008'de Mahallet el-Kübra'daki devlet tekstil fabrikası işçilerinin mücadelesiyle yeni bir aşamaya ulaşmıştı. 2011 devrimi sırasında etkin olan 6 Nisan gençlik hareketi de o dönemde, Mahalletli emekçilerle dayanışma kampanyası olarak kurulmuştu. Cezayir ve Yemen'de kanlı iç savaşlar yaşanmış, Suriye'de Kürt ve Sünni (1982 Hama) kitleler katliamlara maruz kalmış, Libya ve Fas'ta zindanlar politik tutuklularla dolmuştu. Ancak bugünkü devrimci ayaklanmaları bu mücadelelerden ayırt eden, -salt ekonomik veya salt politik talepler çerçevesinde- kısmi ya da -belirli bölgelere özgü- yerel kalmayıp ülke çapında yaygınlaşmaları ve ulusal düzeyde kitlelerin katılımıyla gerçekleşmekte olmalarıdır. Devrimler "iş, ekmek ve özgürlük" taleplerini ve emekçi kitleleri birleştirmektedir.

17. Devrimin ateşleyicisi Tunus ve Mısır'daki işsiz gençlik kitleleri oldu. Zaten kronik bir işsizlik sorunu yaşayan bu ülkelerde liberal ekonomi uygulamaları işsizlik oranını dayanılmaz boyutlara ulaştırdı. **(3)** Sadece 10 milyon nüfuslu Tunus'ta üniversite diplomalı işsiz gençlerin sayısı 150 binin üzerine, 24 yaş altı gençler arasındaki işsizlik oranı ise %31 düzeyine ulaşmış durumda. Fas, Suriye, Irak ve Mısır'da da benzer rakamlar söz konusu. 24 milyon nüfuslu Yemen'de ise gençler arasındaki işsizlik oranının yüzde 60 düzeylerinde olduğu belirtilmekte. Tunus'ta devrimi ateşleyen Bouzazi de, seyyar satıcılık yapan bir üniversite mezunu idi; tezgâhına polisin el koymasını kendini yakarak protesto eden Bouzazi, bu eylemiyle öfkeli genç kitleleri harekete geçirmiş ve protestolar hızla tüm ülkeye yayılmıştı. Aynı gençlik kitleleri Mısır'da da Tahrir meydanını işgal etmişti. Her iki ülkede de rejimin silahlı güçlerinin protestocu genç yığınlarına saldırması bu kez daha geniş kitlelerin eyleme geçmesine ve protestoların diktatörlük rejimine karşı genel bir ayaklanmaya dönüşmesine yol açmış; böylece gençliğin işsizliğe karşı talepleri ile Bonapartist rejime karşı demokrasi talebi birleşerek devrimci durum

yaratmıştı. Facebook ve Twitter'ın Tunus ve Mısır gençliği arasındaki etkisinin tartışıldığı bir anda da, üniversiteli gençlik arasında İnternet'e erişim oranı %10'u bulmayan Yemen'de aynı yığınlar aynı taleplerle Saleh diktatörlüğüne karşı seferber olmuşlardı. Libya ve Suriye'de ise devrimler, rejim muhafızlarının Tunus ve Mısır devrimlerini kutlamak isteyen genç kitlelerin üzerine saldırması ve katliamlara girişmesine karşı protestolar ve ayaklanmalar biçiminde ve doğrudan demokratik taleplerle başlayacaktı. Özetle: Arap devriminin başlatıcıları, yoksul ve işsiz gençler ile üniversite gençliği (özellikle Tunus'ta liseliler de dâhil olmak üzere) olmuştur.

18. On yıllardan beri tek partinin denetimindeki dikey sendikalar hapishanesine mahkûm edilen ve her türlü demokratik haktan mahrum bırakılan işçi sınıfının devrimlere katılması, ayaklanmaların ikinci aşamasında gerçekleşmiş olmakla birlikte, devrimlerin kaderinde belirleyici olmuştur. Tunus proletaryası rejime karşı öğrenci ve gençlik seferberliklerinin süreklilik kazanmasının ve ordu içinde rejimin baskı politikasına karşı direnişin başlamasının ardından yaygın bir grev dalgası yaratmış ve bu yolla ayaklanmalara katılmıştı. Onun bu girişimi rejim yanlısı UGTT önderliği içinde çatlamalara yol açmış, pek çok yerel sendika örgütünün bürokrasiden koparak devrime aktif olarak ve hatta belirli bölgelerde öncü örgütleyici güç olarak katılmasını sağlamıştı. Mısır'da da işçi sınıfı sürece gecikmeli olarak katılmış ve Tahrir meydanına kitlesel olarak ancak Şubat'ın ikinci haftasında girmişti. Gene Tunus'takine benzer biçimde grevler yaygınlaşmış ve bağımsız sendikalar Mısır Sendikaları Federasyonu'nun (FETU) kurulduğunu ilan etmişlerdi. Bu iki ülkede de grevler ve işçi mücadeleleri devrimden sonra da sürmüştür ve halen de sürmektedir.
19. Rejimin doğrudan iç savaş yöntemlerine başvurduğu Libya, Sudan ve Suriye'de ise işçilerin mücadelelere sınıfsal kitle halinde katılımından -en azından şimdilik- söz etmek olanaklı görünmüyor. Libya'da petrol ve inşaat sektörlerinde çalışanların ana gövdesini oluşturan yabancı işçilerin (diğer Arap ülkeleri, Afrikalılar, Güneydoğu Asyalılar, Türkler, vb.) hemen tamamı çatışmaların yaygınlaşmasıyla birlikte ülkeden ayrıldılar. Herhangi bir sendikal veya politik örgütlenmeden yoksun Libya'lı emekçiler ise isyancı birliklere katılarak bölge, aşiret, vb. temelinde örgütlenen milislerin içinde dağınk biçimde yer aldılar. İngiliz sömürgeciliğine karşı mücadelesinde büyük deneyimler edinmiş ve Sudan

İşçi Sendikaları Federasyonu (SWTUF) içinde militan bir örgütlülüğe kavuşmuş olan Sudan işçi hareketi ise, 1989'da Ulusal İslami Cephe hükümetinin saldırıları ve SWTUF'yi yasadışı ilan etmesi sonucunda oldukça zayıflamış ve yeni döneme sendikal ve politik örgütlenmeden yoksun biçimde girmek zorunda kalmıştı. Öte yandan muhalefet içindeki aşiret önderlerinin seferberlikleri kendi denetimleri altına alma çabaları ve emekçi yığınları bölgecilik temelinde bölmeleri Sudan proletaryasının devrim sürecine damgasını vurma olanaklarını daha da güç hale getirmektedir. Benzer bir durum Suriye için de geçerlidir. 1968'de BAAS tarafından tek ve dikey sendika haline getirilen Genel Sendikalar Federasyonu tümüyle rejim tarafından denetlenmektedir ve gerek sendika bürokrasisi gerekse Bonapartist hükümet ülkedeki kitle seferberliklerini İslamcı ayaklanmalar biçiminde göstererek sınıfın devrimci mücadeleye katılımını engellemeye çalışmaktadır. Buna karşılık, özellikle ülkenin kuzeyinde Sünni önderliğin gelişen seferberlikler üzerinde denetim kurma girişimleri, Suriye işçi sınıfının rejimin denetiminden kopmasını ve birleşik bir örgütlenmeye girebilmesini güçleştirmektedir.

20. Tunus ve Mısır'da devrim önce öğrenci-gençlik ayaklanmaları biçiminde başlamış ve bu ayaklanmalar rejimin tüm baskı girişimlerine karşın süreklilik kazanmış; bunu bir süre sonra rejimin içerden parçalanması ve özellikle ordu kanadında doğan itaatsizlikler izlemiş; nihayet işçi sınıfının devrime kitlesel biçimde katılması sonucunda Bin Ali ve Mübarek iktidardan uzaklaştırılmıştır. Bu, gerek izlediği yol gerekse ileri sürülen taleplerin içeriği (iş, ekmek, özgürlük) bakımından klasik bir Şubat devrimini andırmaktadır.**(4)** Ondan ayrıldığı nokta (Rusya'da Şubat devriminin otokrasiyi tümüyle çökertmesine karşılık), Bonapartist rejimin başını kopartmakla birlikte gövdesini henüz tümüyle ortadan kaldıramamış olması. Bu durum, devrime "devrim" olma niteliğini kaybettirmemekle birlikte, onun yarıda kalma ve hatta rejimin eski unsurları tarafından tasfiye edilmesi tehlikesini doğurmaktadır. Libya'da devrim doğrudan iç savaş halini almış ve kitlelerin öndersizlik halinden yararlanan eski rejim muhafızları Geçici Ulusal Konsey biçiminde yönetimi ellerine geçirmiştir. Sudan'da da rejimin muhalif generalleri ile iktidardakine düşman aşiret reisleri kitle seferberliklerini denetleme gayretindedir. Benzer bir manevra Türk hükümeti aracılığıyla Suriye üzerinde de uygulanmaya çalışılmaktadır. Kısacası, bütün bu ülkelerde devrimci sürecin kazanımları emperyalizm yanlısı burjuvazi tarafından

tasfiye edilme tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bununla birlikte bu burjuva karşıdevrimci önderliklerin devrimleri tümüyle durdurabilmesi ve kendi "istikrar" ortamlarını yaratabilmeleri için kitlelerle kaçınılmaz olarak çatışmaya girmeleri gerekecektir. Bu anlamda Arap sürecinin önünde ciddi bir devrim ile karşıdevrim çatışması dönemi bulunmaktadır.

21. İşsiz ve gençlik kitlelerinin deneyimsizliği ve örgütsüzlüğü, öte yandan ülke proletaryalarının politik ve toplumsal açılardan dağılık ve önderlikten yoksun olması, bu ülkelerde yıllardan beri sağlam örgüt ağları -ideolojik, politik ve toplumsal açılardan- kurmuş olan İslamcı akımın müthiş bir oportünist dönüş gerçekleştirerek önderliğe yükselmeye çalışmalarının yolunu açmıştır. Tunus ve Mısır'da İslamcılar, bırakın başı çekmeyi, devrimci ayaklanmalara son ana kadar katılmamışlar, hatta rejimi desteklemişler ve ancak mücadelenin zafere yaklaştığını gördüklerinde ve o da çoğunlukla bayraklarını bir yana bırakarak kitlelerin yanına katılmışlardır. Buralarda hükümetler düştüğünde ise, Tunus'ta En Nahda geçici hükümete bakan vererek, Mısır'da ise Müslüman Kardeşler askeri cuntanın anayasa tadilatını onaylayarak, rejimden geri kalanın kurtarılmasına yardımcı olmuşlardır. İslamcı akımın stratejisi, kitle hareketinin diktatörlük rejimlerini tümüyle tasfiye edecek ve dolayısıyla daha ileri hamleler yapacak güce ulaşmasını engellemek; militarist rejim üzerinde kendi yolunu açacak bazı anayasal "düzeltmeler" gerçekleştirmek; bu yolla emperyalizmin ve tüm burjuva kesimlerin güvenini de kazanarak ve kitlelerin örgütsüzlük halinden yararlanarak kendisini bir "parlamentar seçenек" halinde iktidara taşımaktır. Tunus ve Mısır'da düzenlenen seçimlerde bu yolda ileri adımlar atan İslamcı hareketin bu stratejisi bir "demokratik karşıdevrim" gibi gözükmele birlikte yürürlüğe koymaya çalışacağı her program, kitlelerin "iş, ekmek, özgürlük" istemleriyle kaçınılmaz olarak çatışmaya girecektir. Öte yandan Libya'da Geçici Ulusal Konsey kitleleri daha şimdiden şeriat çemberi içine sıkıştırmaya çalışmakta; Suriye'de ise İslamcılar kitle ayaklanmasını -tam da rejimin istediği biçimde- Sünni-Şii çatışmasına dönüştürmeyi istemekteler. Dün görünürde diktatörlük rejimlerinin en dışlı muhalifleri olan İslamcılar, bugün Arap devriminin en tehlikeli düşmanları haline gelmiş durumdadır.

22. Kimi sol akımların İslami harekette antiemperyalist özellikler bulduğu son yirmi yıllık dönem boyunca biz devrimci Marksistler, İslamcılığın Batı karşıtı söyleminin onun antiemperyalist olduğu anlamına gelmediğini,

İslamcı yelpazenin çok geniş bir kesiminin (başta Müslüman Kardeşler ve türevleri olmak üzere) burjuva karşıdevrimci bir karakter taşıdığını ve bu akımın asıl düşmanının emperyalist burjuvazi değil proletarya ve emekçi yığınlar olduğunu ısrarla belirtmiştik. Bu gerçeği, bırakın Arap Yarımadası'nda, Bush ve Obama'nın dostu tarafından yönetilen "stratejik NATO müttefiki" Türkiye'de ya da ABD işbirlikçisi Şii şeriatçıların iktidarı altındaki Irak'ta göremeyenler, bugün ulusal ekonomilerini dünya kapitalizminin hizmetine açacaklarını daha şimdiden duyurmuş olan İslamcı önderliklerce yönetilmeye hazırlanan Mısır ya da Tunus'ta ya da emperyalistlerin uçakları altına sığınmış şeriat vaatçilerinin eline düşme tehlikesiyle karşı karşıya olan Libya'da umarız görmezlikten gelemeyeceklerdir. Arap devrimleri İslamcı hareketi tüm çıplaklığıyla açığa çıkartarak son evresine taşımaktadır. Bu hareketler iktidara gelmeyi başardıkları her yerde en yalın neoliberal uygulamalara girecekler ve bu çabaları kitlelerin tepkisiyle karşılaştığı oranda, İslami ideolojiden ödünç alacakları surelerle baskıcı yöntemlere başvuracaklardır. Böylece bu hükümetler yarı Bonapartist bir özellik kazanabilecek ve devrimci atılımları "şeran ve cebren" ezmeye girişebileceklerdir. "Türkiye modeli" onlara bu görevlerini nasıl ifa edebileceklerini öğretmektedir.

23. Bin Ali, Mübarek, Kaddafi, vb. gibi dostlarının rejimlerini ayakta tutmayı başaramayan emperyalizm İslamcı hareket özelinde kendine yeni ve etkili müttefikler bulmuştur. Ama bu emperyalizmin bölgede sorunsuz olduğu anlamına gelmiyor. Her şeyden önce bu diktatörlükler politik, ekonomik ve sosyal beklentileri olan genç ve emekçi yığınlar tarafından yıkılmaktadır. Devrim yolunda fedakârlıklara katlanmış, binlerce ölü vermiş yığınların bu taleplerinin, emperyalizmce desteklenen iktidarlarca uygulanacak neoliberal ve baskı politikalarıyla tahrip edilmeye çalışılması, onları doğrudan emperyalizmle çatışmaya sürükleyecektir. Öte yandan sömürgeciliğin tarihini ulusal belleklerinde taşıyan bu kitleler kendi topraklarında Birleşmiş Milletler üniforması içinde bile olsa hiçbir yabancı asker görmeyi istememektedirler. Bu anlamda, kadim diktatör dostlarını yitirmiş olan emperyalizm bölgede güç yitirmiş durumdadır ve yeni Arap ve İslamcı önderlikler aracılığıyla eski dengesine kavuşması kolay -ya da hiç mümkün- olmayacaktır. Kitleler ile emperyalizm arasındaki gerginliğin sıcak noktaları, çokuluslu şirketlerin Libya petrolünü ve Tunus'un turizm ve hizmetler sektörünü yağmalamaya, Mısır'ın yarı mamul ürünler sanayisini tahrip edip ülkeyi ucuz emek cenneti haline çevirmeye, Bahreyn

ve Sudan'da yeni askeri üsler kurmaya, vb. giriştiği anlarda yaşanacaktır. İslamcı akım ise kitlelerin talepleri ile emperyalizm arasında olanaksız köprüler kurmaya çalışacak, hareket alanı daraldıkça da emperyalizm yanlısı karakteri kitlelerin nezdinde daha bariz hale gelecek ve içinden parçalanma, ayrışma ve dağılma süreçleri yaşayabilecektir.

24. Kuzey Afrika ve Ortadoğu'da yaşanmakta olan devrimler, az gelişmiş ve yarı sömürge ülkelerde kitlelerin en temel demokratik ve acil taleplerinin dahi, devrimin demokratik ve sosyalist aşamalara bölünmesiyle değil, sürekli bir nitelik kazanarak toplumsal kurtuluşa doğru ilerlemesiyle mümkün olabileceğini bir kez daha kanıtlamaktadır. En belirgin örnekler olarak ele alacak olursak, Tunus'ta ve Mısır'da "demokratik aşama", İslamcı En Nahda ile Müslüman Kardeşler'in yarı parlamenter bir rejim altında devrimci seferberlikleri durdurmaları, bu seferberlikler sırasında doğan kitle özörgütlenmelerini tasfiye etmeleri (Libya'da ayrıca kitleleri silahtan arındırmaları); eski rejimin temel organları olan ordu ve polis teşkilatlarını, onların ekonomik ve toplumsal ayrıcalıklarına fazlaca dokunmadan, yeni yürütmenin çıkarları doğrultusunda seferber etmeleri; yönetim organlarında radikal bir personel arındırmasından kaçınarak devlet aygıtını kitlelerin basıncından ve denetiminden uzak tutmaları; örgütlenme ve ifade özgürlükleri alanlarındaki sınırların devrimci toplumsal dönüşüm taleplerinin serpilip gelişmesine olanak verecek bir çizgiye kadar yayılmasını tüm ideolojik ve politik/polisiye araçlarla engellemeleri; sendikaların devlet ve hükümet denetiminden bağımsızlaşmalarını engelleyici yeni yasal ve politik önlemler icat etmeleri; diplomasi alanında eski rejimin stratejik ittifaklarına sadık kalarak bunlara "uluslararası piyasaların", yani emperyalizmin talep ettiği yeni biçimler kazandırmaları; ve nihayet, bu uygulamaları yeni bir "anayasal" temele bağlamaları anlamına gelecektir. Böylece kitlelerin seferberlikler sırasında ellerine geçirdikleri politik ve demokratik haklar yeni anayasal düzen altında tasfiye edilecek; demokratik gericilik stratejisiyle devrimci atılımın gerçekten demokratik bir toplumsal dönüşüme doğru ilerlemesi durdurulacaktır. Köylü kitleleri sefaletten ve kölelikten kurtaracak köklü bir toprak ve tarım reformundan uzak durulacak; Arap milliyetçiliği ve İslamcı söylemlerle, ezilen ve baskı altında tutulan ulusların, etnik ve dini grupların özgürlük ve kendi kaderlerini tayin hakları inkar ve reddedilecektir. Bütün bunlar şimdi Suriye ve Yemen'de, bizzat Bonapartist rejimin kendisi tarafından vaat

edilmekte, buna karşılık “muhalefetten” uzlaşma ve rejimin içine dahil olmaları talep edilmektedir. Özetle: Arap devrimlerinin önce demokratik bir aşamada tamamlanıp sağlamlştırılması ve daha sonra ileri toplumsal ve ekonomik dönüşüm taleplerine doğru ilerlenmesi yolundaki her türlü politik anlayış, gerçeklerle çelişmektedir. Devrimlerin önlerine koydukları demokratik hedeflere bu ülkelerdeki burjuva önderlikler ve hükümetler altında ulaşmak olanaklı değildir. Yarıömürge ve emperyalizme bağımlı bir ülkede demokrasi ancak bir işçi-emekçi hükümeti altında mümkündür.

25. Arap devrimleri, devrimci Marksistler olarak onlarca yıldan beri kendimizi hasrettiğimiz önderlik inşası çabasının ve görevinin ne denli yakıcı olduğunu bir kez daha açığa çıkarmıştır. Kitleler ne denli kahramanca bir tarihi mücadele içine girseler de, kendi örgütlülüklerini yaratamadıkça veya mücadeleler içinde doğan özörgütlenmelere kalıcı, demokratik ve iktidara yürüyen bir özellik kazandıramadıkları sürece, tüm devrimci atılımlarının karşıdevrim tarafından frenlenip ezilmesi tehlikesi bulunmaktadır. Ama bu tip örgütlenmeler devrim ve savaş koşullarında örgütlenme ihtiyacı duyan kitlelerce kendiliğinden biçimde kurulsalar bile, mücadelenin hangi doğrultuda ve hangi program çerçevesinde ilerleyeceği, emekçi kitlelerin sahip olabileceği politik önderliğin niteliğine bağlıdır. Eğer Arap kitlelerin “iş, ekmek ve özgürlük” taleplerinin hayata geçirilebilmesi için bu ülkelerde sadece diktatörlük bürokrasisinin değil, ama bir bütün olarak burjuvazinin iktidardan uzaklaştırılması gerekiyorsa, emekçilerin kendilerini böylesi bir program çevresinde birleştirebilecek bir politik önderliğe ihtiyaçları var demektir. Yani devrimi ve kitle seferberliklerini sürekli kılacak, ekonomiyi emekçilerin istekleri doğrultusunda ve onların denetiminde planlayabilecek, işçi demokrasisine dayalı bir yönetim sisteminin kurulmasını olanaklı kılacak, ülkeyi emperyalizmin tahakkümünden çıkarıp gençliğin ve emekçi yığınların ellerine teslim edecek bir program ve önderlik. Ayaklanmalarla sarsılan Kuzey Afrika ve Ortadoğu ülkelerinin politik ve toplumsal gerçekleri bu görevin hiç de kolay olmadığına işaret ediyor. Arap milliyetçiliğinin yanı sıra, belki de ondan daha önemlisi İslami ideolojinin basıncı altındaki ve etnik, dini ve aşiret bölünmeleriyle paramparça halde tutulan toplumlarda işçi sınıfı bilincinin şekillenmesi, kendisini gölgeleyen kültürel kavrayışlardan ve ideolojilerden ayrışması ve emekçi yığınların pratiğini belirler hale gelmesi zaman alacak. Ama önemli olan bu “zamanın” devrimci Sol tarafından iyi kullanılabilmesi ve

şekillendirilebilmesi. Bu açıdan önümüzdeki dönemde sendikal etkinlik büyük önem taşıyacak. Ve daha da önemlisi emekçi kitlelerin bir sınıf partisine sahip olabilmeleridir. Bu ülkelerde kurulacak kitlesel işçi partileri sınıf bilincinde hızlı sıçramalar yaratabilecek ve devrimlerin sürekliliği bakımından temel öznel öge haline gelecektir.

Dipnotlar:

1.) Kendine özgü Bonapartizm konusuna ilişkin olarak bak., Yusuf Barman, “Rejim Nereye Gidiyor?”, *Mesafe*, 7. sayı, Bahar 2011.

2.) Necmettin Erbakan’ın 1970’de kurduğu Milli Nizam Partisi de bunun bir örneği olmuştur.

3.) Resmi istatistikler %7 gibi inanılması zor rakamlar verirken, gerçek işsizlik oranlarının %25-30 düzeylerinde olduğu, bu oranın genç nüfus arasında %50’nin üzerindeki boyutlara ulaştığı kabul edilmekte.

4.) Bu konuya ilişkin tartışma için bak.: “Arap Devriminin Öğrettikleri”, *Mesafe*, 7. sayı, Bahar 2011.